

Leonida Teodorescu

Dramaturgia și actualitatea

Actualitatea ca concept literar este un lucru relativ nou și provine, probabil, printre altele în urma multiplicării genurilor. De aici, din multiplicarea genurilor, se trag și tot felul de înțelegeri rudimentare ale actualului literar dintre care cea *ornamentală* se bucură, se pare, de cel mai mare credit poate din cauza iluziei de adevăr pe care o degajă. Este vorba de acea jumătate de adevăr care e mai rea decât zece minciuni. La urma urmei, ce poate fi mai ușor — și poate și mai plăcut — decât să reduci totul la niște ornamente — nume, haine, mobilă, câteva „cîrlige”, să înlocuiești marchizul cu un șef de serviciu, iar subreta cu o dactilografă, să ridici o „problemă” în urma căreia viciul va fi pedepsit și virtutea va triumfa, mai ales prin chipul și înfățișarea „eroului”, care cu cât este mai simplu cu atât este mai bine etc. Trebuie să recunoașter că se fabrică destule piese de genul ăsta și că sînt destui amatori să le joace, să le publice și chiar să le teoretizeze, ridicîndu-le la un grad de manifestare exemplară.

Este, dealtfel, și mai ușor să reduci totul la niște manifestări ornamentale, pentru că

criteriile care funcționează aici sînt mult mai simple (ca să nu le zic altfel). Îl cheamă Protopopescu, lucrează la o instituție? E-n regulă, piesa e actuală. De piese de astea avem nevoie. Cine are nevoie?

Și astfel se eludează momentul esențial al literaturii, substanța dramatică a lucrării. Ornamentele vin din afară, drama vine dinăuntru și din cauza asta face parte din realitatea cea mai de seamă a lucrării. Aprecierea literaturii prin aparența ei ornamentală nu este, pînă la urmă, decît o substituție a criteriilor și, de aici, și o substituție a valorilor. A apărut un fel de realism ornamental, în care personajele susțin insistent că acțiunea se petrece în ianuarie 1972 (neapărat în ianuarie și nu, Doamne ferește, în februarie), că apartamentul în care se desfășoară zguduitorul conflict se găsește pe bulevardul Dacia într-un bloc vechi, spre deosebire de piesa cealaltă, unde acțiunea se petrece în Balta Albă, pentru că autorul cunoaște bine viața și nu confundă bulevardul Dacia cu Balta Albă. Totul e ca-n viață (era să zic ca-n filme), e atât de ca-n viață, că pînă la urmă nu mai seamănă cu nimic, în ciuda faptului că eroul

principal (fostul conte) e dispacer la I.T.B., iar eroina (fostă viitoare contesă) întirzie la întâlnirea fatală, pentru că susnumitul are niște găuri în activitatea lui profesională.

Probabil că nimic n-a compromis mai mult realismul ca acest realism ornamental. E curios faptul că, în cele mai multe cazuri, cu cât sînt mai numeroase ornamentele (pe care unii din motive misterioase le numesc fapte de viață), cu atît opusul dat se depărtează de dramă. Și mai curios este că se găsesc amatori care susțin că piesele ornamentale ne ajută să cunoaștem viața. Adică ce anume — să nu confundăm bulevardul Dacia cu Balta Albă ?

Dacă în literatura pur și simplu diversele porniri teoretice au, ca să zic așa, o viață în sine, în literatura dramatică lucrurile se schimbă, pentru că punctele de vedere (bune sau rele) nasc o atitudine și, din păcate, nu una tot teoretică, ci o atitudine practică, nu o dată convertită în repertorii, în afirmarea pe scenă a unei anume dramaturgii și în ignorarea (tot pe scenă) a dramaturgiei neornamentale. Iar după cîteva stagioni de acest soi se vorbește despre o criză a dramaturgiei, cînd, de fapt, este vorba de o criză a gîndirii unora dintre dramaturgi.

Conceptul de actualitate nu este și nu poate fi legat decît de realitatea substanței dramatice. Momentul de contact între frămîntarea existențială și mișcarea literară o reprezintă drama (indiferent dacă este patetică sau sentimentală, sceptică sau lucidă), care este în același timp și sursa valorii. Profunzimea și amploarea dramei reprezintă momentele reale ale cunoașterii, ale cunoașterii marilor frămîntări umane ale epocii, chiar dacă nu vom

ști niciodată dacă eroul locuiește sau nu la etajul trei, apartamentul doisprezece, și dacă este vecin cu o perchee proaspăt căsătorită, pentru că toate acestea reprezintă, în cel mai bun caz, cadrul dramei, dar nu și drama însăși. Autentică actualitate a dramaturgiei trebuie căutată nu în asemănările exterioare, ci în dezbaterea dramatică a conștiințelor, chiar dacă nu vom afla nici un fel de vești cu privire la circulația autobuzului 31.

În diversele dezbateri publice sau mai puțin publice ale dramaturgiei noastre s-au ridicat nu o dată voci care au afirmat tragic perisabilitatea pieselor românești, făcînd o agreabilă confuzie între dramaturgie și ceva în genul cronicilor de fotbal — adică s-a dus meciul, s-a dus și cronică, ce să faci cu o cronică a unui meci care s-a jucat acum trei luni ? Uncori vocile aparțineau chiar autorilor dramatici (curat autori...), a căror postură oscila între martir și erou. Pentru că, vedeți dumneavoastră, a scris omul o piesă și după un an de zile nu mai vrea nimeni s-o joace pentru că s-a dus „problema”, că anul trecut a nins mult și piesa era despre implicațiile morale ale ninsorii, iar anul ăsta n-a mai nins deloc (așa, de-al naibii) și atunci nu mai ai ce să implici. Și atunci cînd „perisabilul” scrie o piesă trebuie jucată numai de cît, pentru că altfel se duce de-a-dura totul. Și sînt destule teatre care-și fac un crez din perisabili ornamentaliști și care deformează cu o consecvență demnă de o cauză mai bună tabloul real al dramaturgiei noastre.

La urma urmei, literatura e o mamă bună și culege multă lume de pe drumuri și, cine știe, poate că e nevoie și de ornamentaliști și de tot felul de foști marchizi îmbrăcați în halate de gestionari, cu condiția delimitării. Scriitorii de bulevard au fost și vor fi întotdeauna (sub diverse chipuri mai mult sau mai puțin tematice) și poate că e bine așa, cu condiția să rămînă pe bulevard și să nu fie împinși spre Academie. Totul e să nu se facă confuzie între ornament și valoare, între dramaturgie și subdramaturgie, între dramă și cadru, între literatură și altceva.

